



HANDBOEK

GROENBLAUW

inrichting en beheer groenblauwe dooradering

Handboek inrichting en beheer

Inleiding

Dit handboek is een waardevol hulpmiddel voor alle partijen die samenwerken binnen het Inrichtingsconvenant Groenblauw. In dit convenant bundelen alle gebiedsbeherende organisaties uit de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden hun krachten om het landschap duurzaam te beheren en groenblauwe elementen in te richten.

Het handboek biedt praktische tips, van inrichtingsprincipes tot ecologisch beheer.

Landschapselementen en ecosysteemdiensten

Het handboek biedt een gedetailleerde verkenning van de verschillende landschapselementen die kenmerkend zijn voor het landelijk gebied van de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, en belicht de cruciale rol die ze spelen in het behoud van biodiversiteit, het versterken van de cultuurhistorie en het bieden van ecosysteemdiensten, zoals het mitigeren van de gevolgen van klimaatverandering.

Inrichtingsprincipes

In lijn met het Inrichtingsconvenant zijn in dit handboek de fundamentele inrichtingsprincipes uitgewerkt voor de verschillende landschapszones landschapszones, waarbij de groenblauwe dooradering met de streekeigen landschapselementen richting moet geven bij het inrichten van de (openbare) ruimte.

Basisprincipes ecologisch beheer

In het onderdeel ecologische beheerprincipes van dit handboek worden in het kort de basisprincipes voor het ecologisch beheer van (weg)bermen, bosschages en watergangen beschreven. De beheerprincipes zijn toegespitst op het groen en water in het landelijk gebied, maar ook toepasbaar op het openbaar groen en wateren in de bebouwde kom.

Bomen, Struiken en Kruiden

Bij de (her)inrichting in het landelijk gebied kiezen wij voor streekeigen inheemse bomen, struiken en kruiden. Inheemse soorten stimuleren de biodiversiteit, maar bieden daarnaast ook andere ecosysteemdiensten. Door verschillende soorten te mixen kan de bloeihoog (bloeiperiode) worden verlengd en wordt een monocultuur (= gevoeliger voor ziekte) voorkomen.

LANDSCHAPSELEMENTEN A5H

Streekkeigen Landschapselementen verfraaien niet alleen onze leefomgeving, maar bieden daarnaast tal van **ecosysteemdiensten**. Er zijn een groot aantal verschillende streekkeigen landschapselementen die van oudsher aanwezig zijn in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden.

In de '**menukaart landschapselementen**' zijn de kenmerkende landschapselementen van de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden op een rij gezet. Van elk landschapselement is aangegeven welk type het betreft (lijn, vlak, of puntvormig), de vereiste beheerinspanning voor onderhoud, en de meest geschikte **landschapszone(s)** waarin het landschapselement tot zijn recht komt. Daarnaast wordt de meerwaarde van het betreffende landschapselement voor zowel biodiversiteit als cultuurhistorie belicht. De laatste kolom van de menukaart benadrukt op welke wijze het landschapselement bijdraagt aan het aanpassen aan een veranderend klimaat,

Voor een groot deel van de landschapselementen zijn factsheets gemaakt. Hierin een uitgebreide beschrijving van het landschapselement, de manier waarop deze dient te worden aangelegd en beheerd, de landschapszone waarin het element het best tot z'n recht komt en de blauwgroene diensten die het betreffende element biedt.

De factsheets zijn terug te vinden in:

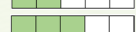
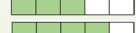
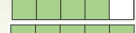
BIJLAGE 1 Landschapselementen Alblasserwaard

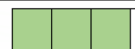
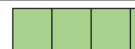
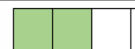
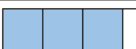
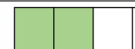
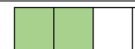
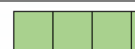
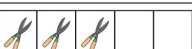
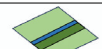
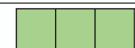
BIJLAGE 2 Landschapselementen Vijfheerenlanden



LANDSCHAPSELEMENTEN EN GROENBLAUWE DIENSTEN

De 'menukaart landschapselementen' is een matrix waarin de landschapselementen voor de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden zijn weergegeven. Voor elk landschapselement wordt aangegeven welk type element het betreft (lijn, vlak of puntvormig), wat de beheerinspanning is en in welke **landschapszone(s)** het element het beste past. Ook wordt per landschapselement de meerwaarde (de zogenaamde groenblauwe diensten) voor de biodiversiteit en de cultuurhistorie en klimaatadaptatie aangegeven.

vorm landschapselement	beheer(frequentie)	voorkeurslocatie	impact op: biodiversiteit en cultuurhistorie	klimaatadaptatie draagt bij aan:
 lijnvormig  vlakvormig  puntvormig	 incidenteel beheer  1x per 5-10 jaar  1x per jaar  2x per jaar  > 2x per jaar	 het dijklint  open weidegebied  het dorpslint  de stad-landzone  griendenlandschap  stroomrug	 beperkte  enige  impact  veel  zeer veel	 infiltratie hemelwater  vernatten bodem  waterberging  hittestress  CO ₂ vastlegging  tegengaan erosie

	landschapselement		beheer	locatie / zone	biodiversiteit	cultuurhistorie	klimaatadaptatie
houtige landschapselementen	bomenrij/laan			     			  
	eendenkooi			 			 
	elzensingel			    			 
	erfbeplanting			     			 
	gerief/hakhoutbosje			     			 
	griendje			  			 
	half- en hoogstamboomgaard			    			
	knotbomen(rij)			    			  
	solitaire boom			     			 
	vogel- en insectenbosje			    			 

	landschapselement	vorm	beheer	locatie / zone	biodiversiteit	cultuurhistorie	klimaatadaptatie
dijken, bermen en randen	kruidenrijke berm						
	bomenrij in berm						
	bloemdijk						
	botanisch hooilandrand						
	botanische weiderand						
	bloemenblok						
wateren en oever(s)	poel / wiel						
	natuurvriendelijke oever						
	rietzoom						
	klein rietperceel (helofyt)						
	prachtsloot (smal en breed)						
	plasdras						
	greppelplasdras						
nieuw	voedselbos						
	agroforestry-boomweide						
	agroforestry - voederhaag						

INRICHTINGSPRINCIPES A5H

Voor de landschapszones zijn inrichtingsprincipes uitgewerkt waarbij de groenblauwe dooradering met de streekeigen landschapselementen richting moet geven bij het inrichten van de (openbare) ruimte. De groenblauwe dooradering biedt tal van diensten die soms moeilijk in financiële termen zijn uit te drukken, maar hun onschatbare waarde is overduidelijk. Ze spelen een essentiële rol bij het aanpakken van uitdagingen op het gebied van klimaatadaptatie, waterkwaliteit, biodiversiteit, stikstof en landbouw.

De groenblauwe dooradering versterkt het cultuurhistorische (slagen)landschap, waardoor het landschap aantrekkelijker wordt en bewoners hun leefomgeving meer waarderen en hier graag willen wonen en recreëren. Bij de tegels met het inrichtingsprincipe zijn de belangrijkste groenblauwe diensten weergegeven.

Groenblauwe diensten

Natuur	Water	Landschap	Bodem	Landbouw
 Specifieke soorten Het landschapselement faciliteert specifieke soorten zoals weidevogels en/of andere ANLB- en iconsoorten.	 Waterkwaliteit Het landschapselement draagt door inrichting en beheer bij aan een betere waterkwaliteit.	 Recreatief aantrekkelijk De landschapselementen maken de omgeving aantrekkelijk voor recreatie.	 Rijk bodemleven Het landschapselement zorgt voor een stabiele bodemsituatie, de basis voor een rijk bodemleven.	 CO₂ vastleggen Het landschapselement helpt bij het duurzaam vastleggen van CO ₂ .
 Insecten Het landschapselement levert een positieve bijdrage aan de insectenstand en hiermee vele andere soorten.	 Waterberging Het landschapselement zorgt voor meer ruimte voor water.	 Aantrekkelijk wonen Het landschapselement draagt bij aan een rijk en gevarieerd landschap en hiermee een aantrekkelijke woonomgeving.	 Versterkt bodemkwaliteit Het landschapselement zorgt voor aanvoer van kwalitatief goed organisch materiaal, de basis voor een goede bodemkwaliteit.	 Bestuiving Het landschapselement faciliteert insecten die ook helpen bij de bestuiving van bijvoorbeeld fruitbomen.
 Connectiviteit Het landschapselement zorgt voor verbinding tussen verschillende (leef)gebieden.	 Water vasthouden Het landschapselement houdt (grond)water (beter) vast, waardoor verdroging wordt tegengegaan.	 Klimaatadaptatie Het landschapselement draagt bij aan het beperken van de gevolgen van klimaatverandering, zoals hittestress en droogte.	 Beperken bodemdaling Het landschapselement beperkt oxidatie van veen, waarmee bodemdaling wordt vertraagd / gestopt.	 Erosiewering Het landschapselement helpt erosie tegen te gaan, zoals afslag van oever(s) lange weteningen.
 Diversiteit Het landschapselement zorgt voor variatie, waardoor overgangsmilieus ontstaan (nat-droog, open-besloten, hoog-laag).	 Vernatten Het landschapselement zorgt voor dat water beter kan infiltreren en de bodem minder snel verdroogt en/of water kan worden opgezet.	 Cultuurhistorisch Het landschapselement versterkt de cultuurhistorische waarden van de Alblasserwaard.	 Stikstofopname Het landschapselement helpt bij het vastleggen van NOx.	
	 Gezondheid Het landschapselement draagt bij aan een gezonde leefomgeving.			

*Groenblauwe diensten handreiking MooNL.



Landschapszones

In de Alblasserwaard/Vijfheerenlanden kunnen op basis van (historisch) bodemgebruik, openheid, bebouwingsdichtheid en landschapselementen verschillende landschapszones worden onderscheiden met elk een eigen karakter. Samen vormen deze landschapszones het unieke cultuurhistorische landschap van de A5H.

(bron: landschapsverkenning Groenblauwe dooradering Alblasserwaard en Vijfheerenlanden)



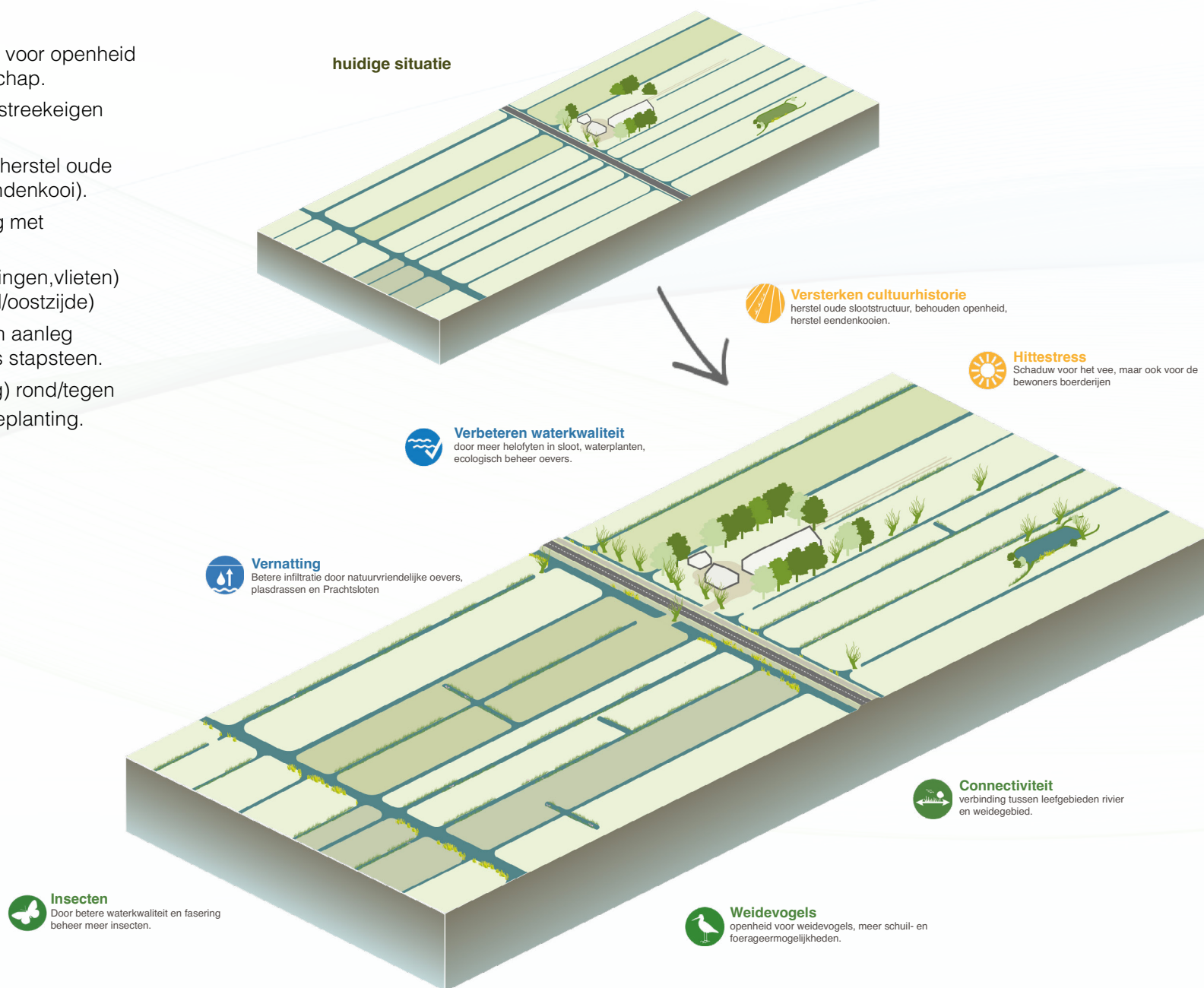
Legenda (landschapszones)

 dijkland	 halfopen griendenlandschap
 dorp lint	 uiterwaarden
 weidegebied	 stroomrug
 stad-landzone	 bebouwde kom

INRICHTINGSPRINCIPE WEIDEGEBIED

Inrichting

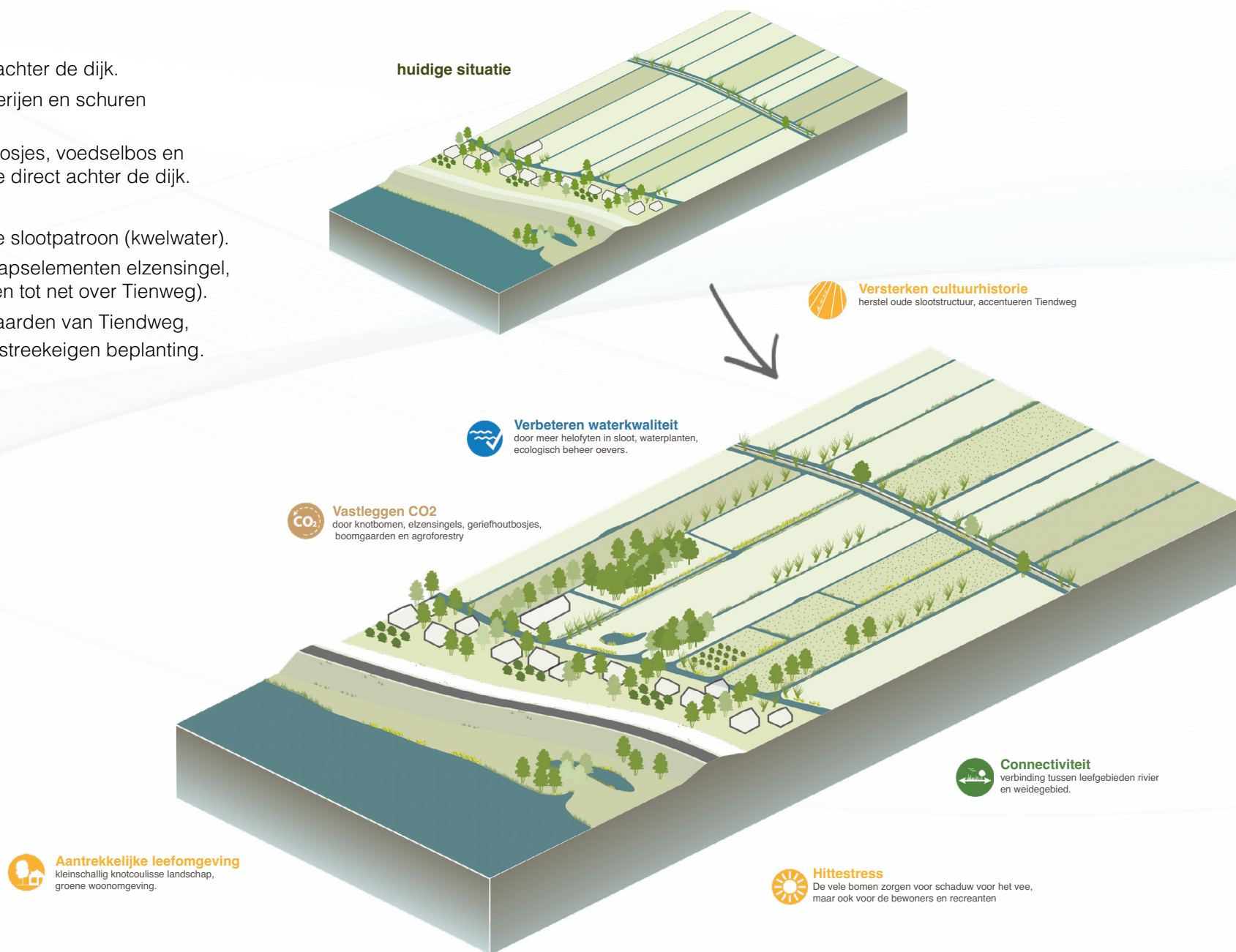
- Groenblauwe dooradering met respect voor openheid van het cultuurhistorische slagenlandschap.
- Inpassing boerderijen en schuren met streekeigen (erf)beplanting.
- Daar waar mogelijk (i.r.t. weidevogels) herstel oude landschapselementen (pestbosjes, eendenkooi).
- Op hovelings langs wegen beplanting met streekeigen struiken / (knot)wilg /es.
- Langs de bredere watergangen (weteringen, vlieten) aanleg natuurvriendelijke oevers (noord/oostzijde)
- Verbreden / herstel van slootpatroon en aanleg slootdriesprong/kopslootverruiming als stapsteen.
- Agroforestry (boomgaard, voederhaag) rond/tegen boerderij lager en aansluitend op erfbeplanting.



INRICHTINGSPRINCIPE DIJKLINT

Inrichting

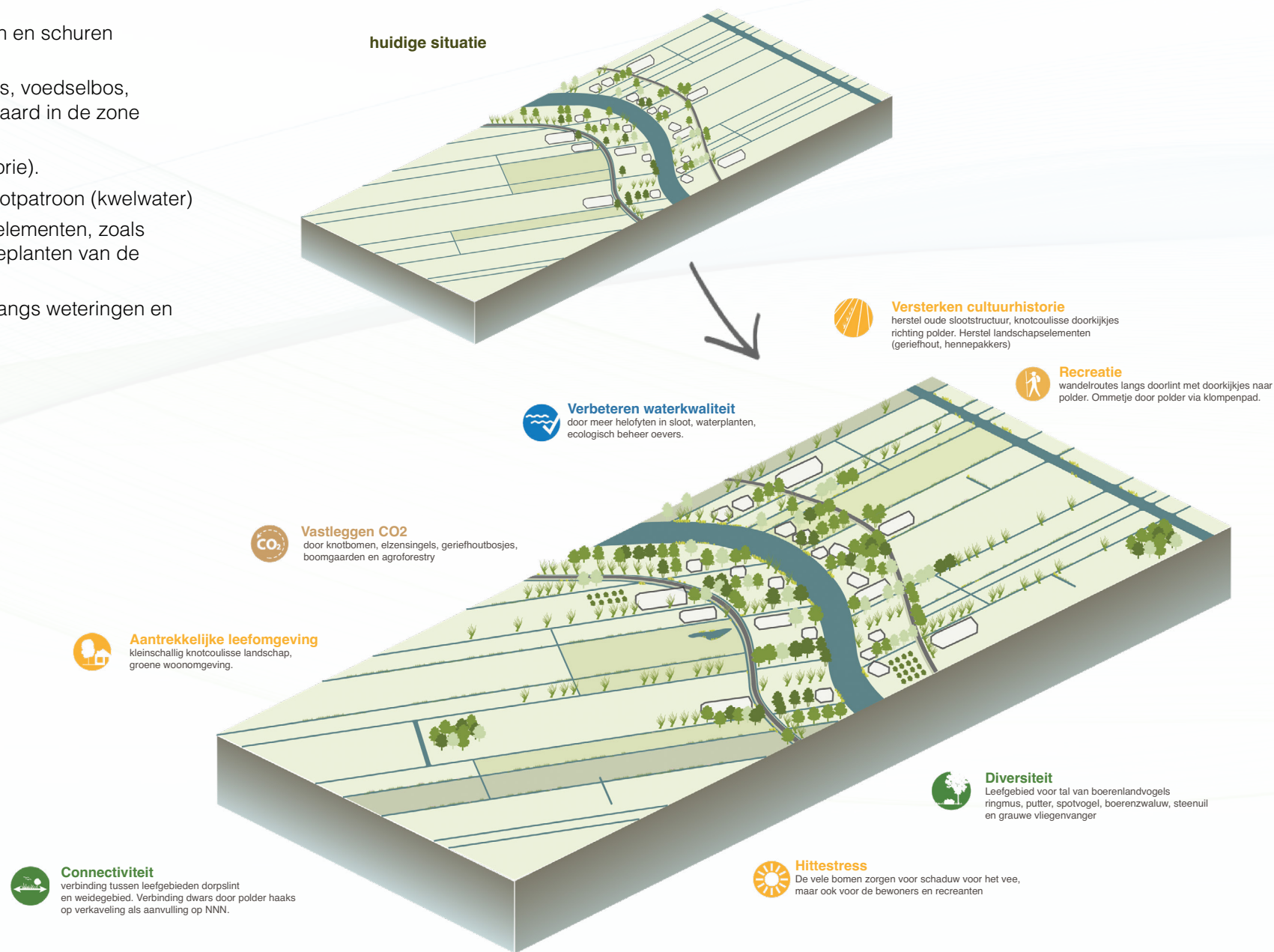
- Verdichting in de zone direct achter de dijk.
- Inpassing woonhuizen, boerderijen en schuren met streekeigen beplanting.
- Stimuleren aanleg geriefhoutbosjes, voedselbos en (hoogstam boomgaard in zone direct achter de dijk.
- Herstel hennepakkers.
- Aanleg poelen en herstel oude slootpatroon (kwelwater).
- Aanleg kleinschallige landschapselementen elzensingel, (rijtjes) knotbomen (doortrekken tot net over Tienweg).
- Benutten cultuurhistorische waarden van Tienweg, door rijkelijk te beplanten met streekeigen beplanting.



INRICHTINGSPRINCIPE DORPSLINT

Inrichting

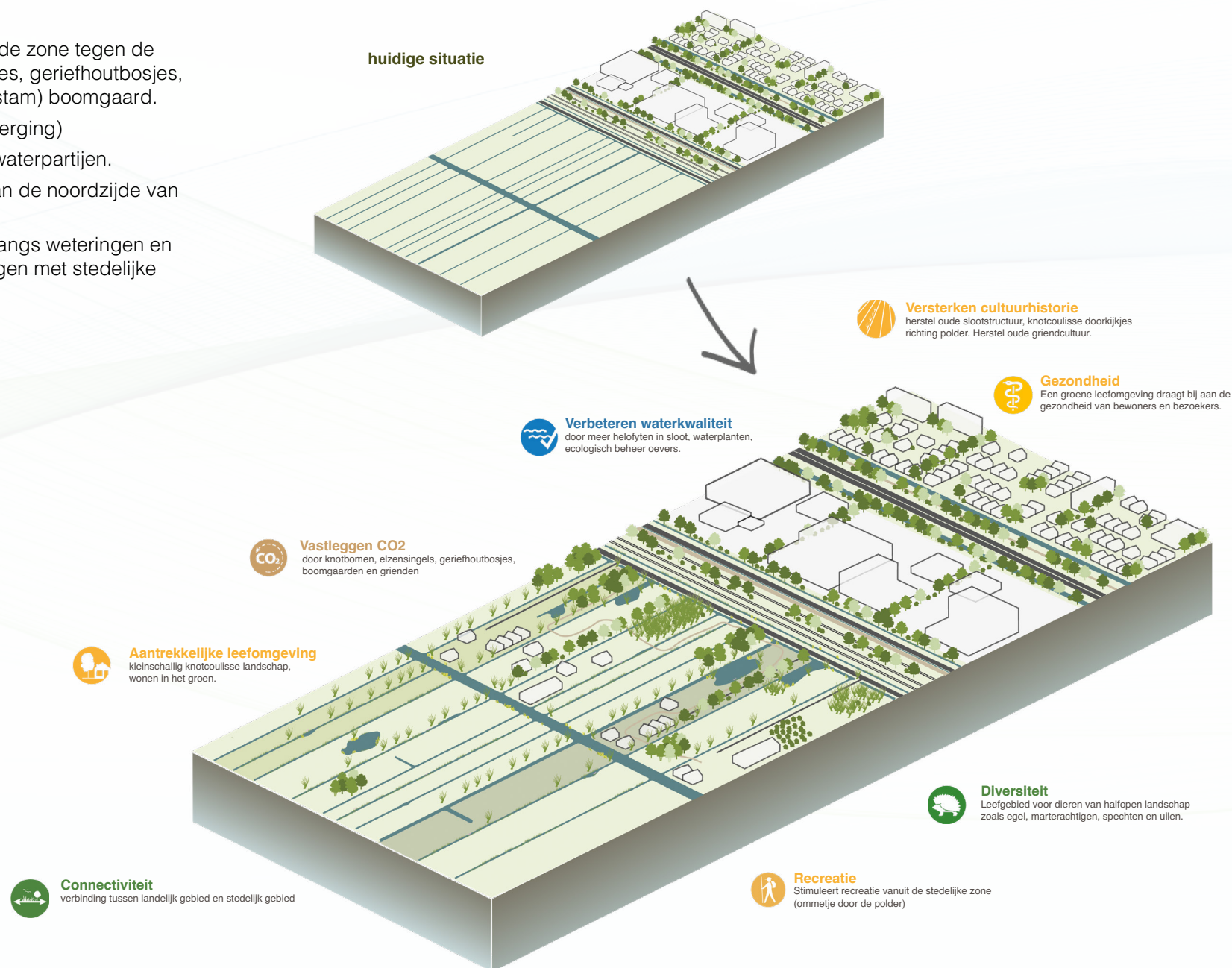
- Inpassing woonhuizen, boerderijen en schuren met streekeigen beplanting.
- Stimuleren aanleg geriefhoutbosjes, voedselbos, agroforestry en (hoogstam)boomgaard in de zone direct achter/naast de bebouwing.
- Herstel hennepakkers (cultuurhistorie).
- Aanleg poelen en herstel oude slootpatroon (kwelwater)
- Aanleg kleinschallige landschapselementen, zoals elzensingel, (rijtjes) knotbomen. Beplanten van de hovelingen.
- Aanleg natuurvriendelijke oevers langs weteringen en vlieten.



INRICHTINGSPRINCIPE STAD-LANDZONE

Inrichting

- Aanleg robuust groen en water in de zone tegen de 'stadsrand' in de vorm van griendjes, geriefhoutbosjes, elzensingel agroforestry en (hoogstam) boomgaard.
- Herstel oude slootpatroon (waterberging)
- Aanleg van (aangetakte) poelen, waterpartijen.
- Creëren nieuw groen 'dorpslint' aan de noordzijde van stad-landzone.
- Aanleg natuurvriendelijke oevers langs weteringen en vlieten, faunapassages/ verbindingen met stedelijke zone.

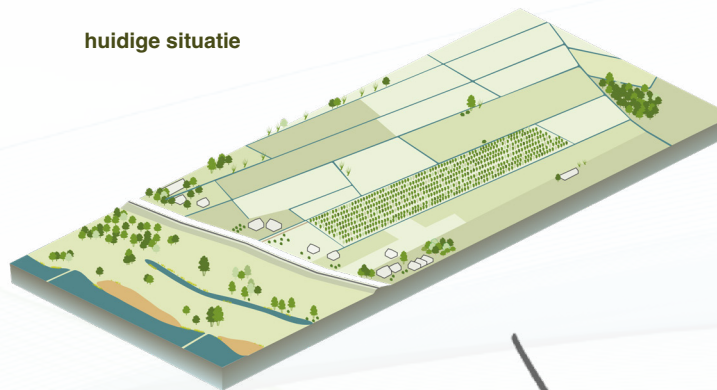


INRICHTINGSPRINCIPE STROOMRUG

Inrichting

- Aanleg van groene structuren in het dijklint en water in in geriefhoutbosjes, elzensingel agroforestry en (hoogstam) boomgaard.
- Erfbeplanting rondom bestaande en nieuwe woonhuizen en boerderijen.
- Aanleg van poelen en herstel kwelsloten
- herstel knotwilgenrijtjes / hagen langs de watergangen en erfscheidingen
- (mei- en sleedoorn) hagen rondom erven

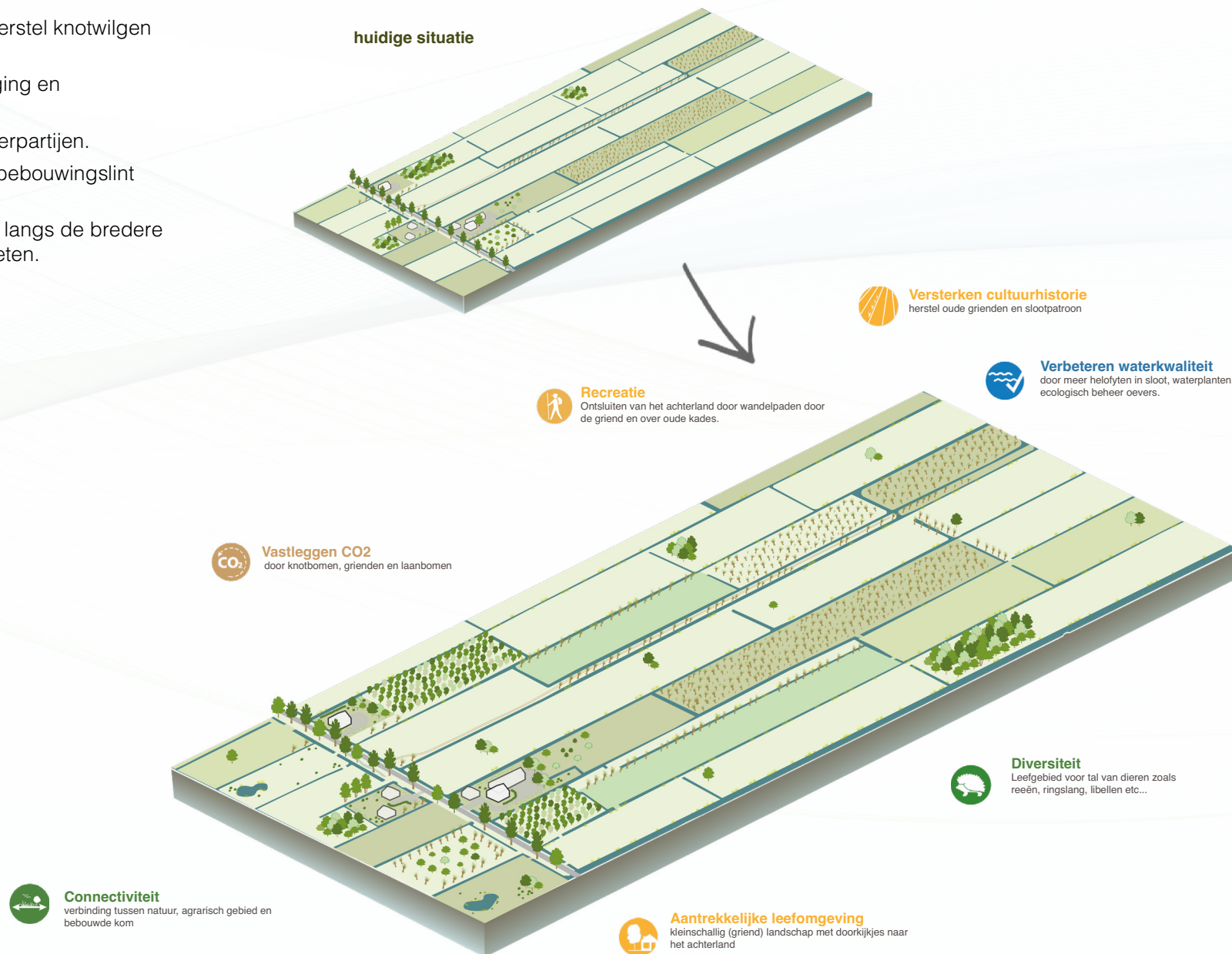
huidige situatie



INRICHTINGSPRINCIPE HALFOPEN GRIENDENLANDSCHAP

Inrichting

- Aanleg/herstel van oude griendjes, herstel knotwilgen rijtjes
- Herstel oude slootpatroon (waterberging en cultuurhistorie)
- Aanleg van (aangetakte) poelen, waterpartijen.
- Aanleg (hoogstam)fruitbomen in het bebouwingslint (agroforestry, voedselbossen)
- Aanleg van natuurvriendelijke oevers langs de bredere watergangen zoals weteringen en vlieten.



ECOLOGISCH BEHEER OPENBARE RUIMTE

Door de openbare ruimte ecologisch te beheren proberen wij de biodiversiteit te stimuleren en de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren, maar ecologisch beheer draagt bij aan meer zogenaamde groenblauwe diensten.

Biodiversiteit bevorderen: Bermen en andere groenstructuren bieden vaak de mogelijkheid om de biodiversiteit te vergroten door het ontwikkelen van inheemse planten en bloemen. Hierdoor ontstaat een geschikte leefomgeving voor diverse insecten, vogels en kleine zoogdieren.

Behoud van inheemse flora: Ecologisch beheer van bermen en andere groenstructuren bevordert de groei van inheemse plantensoorten. Het behoud van deze planten draagt bij aan de stabiliteit van lokale ecosystemen en helpt invasieve soorten te voorkomen.

Bestuivingsdiensten: Bloeiende planten trekken bestuivende insecten zoals bijen en vlinders aan. Deze insecten spelen een cruciale rol bij de bestuiving van planten, wat essentieel is voor de voortplanting van veel gewassen en wilde planten.

Waterbeheer: Goed beheerde bermen en andere groenstructuren kunnen fungeren als natuurlijke waterbuffers. Ze absorberen regenwater, verminderen waterafvoer en afspoeling en voorkomen erosie, waardoor ze bijdragen aan een gezond waterbeheer in de omgeving.

Esthetische waarde: Ecologisch beheerde bermen en andere groenstructuren kunnen de esthetische waarde van een gebied verhogen. Bloeiende planten en een gevarieerd landschap dragen bij aan de visuele aantrekkelijkheid van de omgeving.

Klimaatadaptatie: Bermen en andere groenstructuren spelen een rol in klimaatadaptatie door te helpen bij opname van CO₂ en het absorberen van overtollig regenwater, wat vooral relevant is in gebieden waar wateroverlast door hevige regenval een probleem is.

Ecologische corridors: Groenblauwe structuren kunnen dienen als ecologische corridors, waardoor planten en dieren gemakkelijker kunnen migreren tussen verschillende gebieden. Dit draagt bij aan het behoud van genetische diversiteit en het verminderen van isolatie van populaties.

Bevordering van natuurlijke plaagbeheersing: Door een gezonde populatie van natuurlijke vijanden zoals roofinsecten aan te trekken, kunnen bermen helpen bij het beheersen van plaaginsecten in aangrenzende landbouwgebieden.

BASISPRINCIPES ECOLOGISCH BEHEER

In dit onderdeel van het inrichtingsconvenant worden in het kort de basisprincipes voor het ecologisch beheer van de openbare ruimte in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden beschreven. De beheerprincipes zijn toegespitst op het groen en water in het landelijk gebied, maar zijn ook toepasbaar op het openbaar groen en wateren in de bebouwde kom.

De basisprincipes voor het ecologisch beheer van de volgende 3 onderdelen zijn schematisch weergegeven en worden kort beschreven:

- *Ecologisch beheer (weg)bermen*
- *Ecologisch beheer watergang en oever*
- *Ecologisch beheer bomen / bosschages*

Ecologisch beheer (weg)bermen - (ruig)grasstroken



Uitgangspunten

Altijd maaien

- daar waar nodig tot max. 2 meter langs de rijbaan/trottoir
max. 3- 4 keer per jaar (max. 50 cm hoog)
- de delen die vorige maaibeurt zijn gespaard

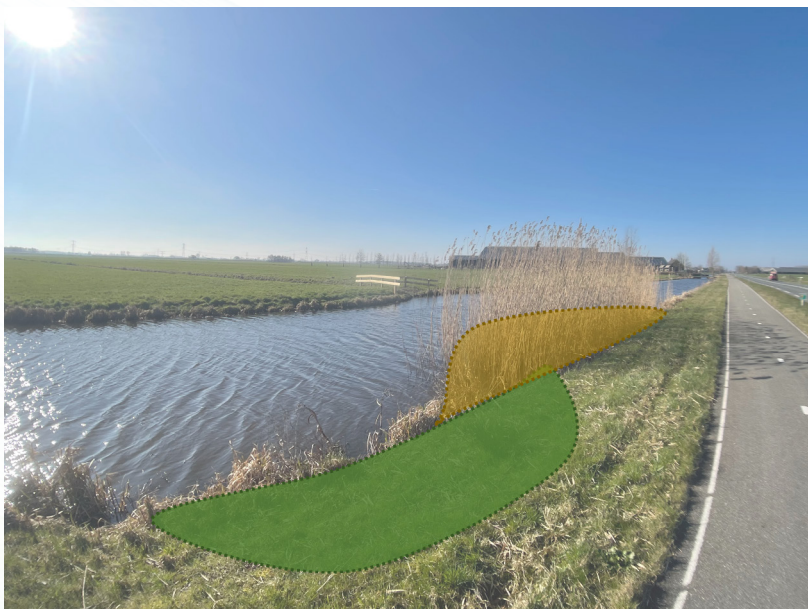
Basisprincipes

- jaarlijks maximaal 2 x gefaseerd maaien, het maaisel wordt na 1-2 dagen afgevoerd*.
- per maaibeurt blijft 15 - 30% (gemiddeld 25%) van de vegetatie laten staan.
- maai op ten minste 5-10 cm hoogte
- laat (robuuste) bloemrijke delen vegetatie staan
- probeer de overstaande vegetatie aan te laten sluiten op opgaande begroeiing of watergangen
- niet rijden over de vegetatie die blijft overstaan
- niet werken met zwaar materiaal of te natte omstandigheden (voorkom insporing)

* bij overgangsbeheer (om te verschrallen) mag vaker worden gemaaid en afgevoerd.

BASISPRINCIPES ECOLOGISCH BEHEER

Watergang en oevers



Uitgangspunten

Altijd maaien

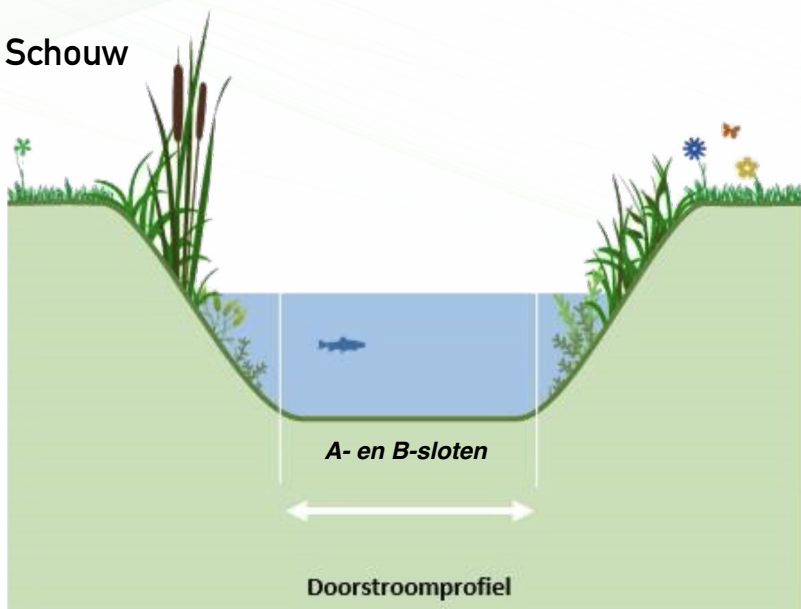
- delen die vorige maaibeurt zijn gespaard

Basisprincipes

- *het maaisel wordt afgevoerd.*
- *per maaibeurt blijft 15-30% (gemiddeld 25%) van de vegetatie op de oever laten overstaan.*
- *laat (liefst) bloemrijke delen vegetatie laten overstaan*
- *probeer de overstaande vegetatie van sloot en oever op elkaar aan te sluiten.*
- *schonen van sloot liefst tussen 1 september en eind oktober*

(zie uitgangspunten schouw voor vegetatie sloot(kant))

Schouw



Uitgangspunten schouw (WSRL)

A-sloten (zie legger WSRL)

- pleksgewijs kan tegen de oever slootvegetatie blijven staan, mits het doorstroomprofiel geborgd blijft.

B-sloten (zie legger WSRL)

- verwijder de slootvegetatie uit het doorstroomprofiel (zie tekening)
- oever/slootvegetatie op talud gefaseerd maaien/schonen (max 25% laten staan)

C-sloten (zie legger WSRL)

Voor een C-sloot geldt dat de sloot niet mag verlanden. Stelregel is om jaarlijks 15-30% van de vegetatie te laten overstaan (zie basisprincipes)

Algemeen - overhangende takken, afval verwijderen en kunstwerken (duikers, dammen, stuwen) moeten goed kunnen functioneren.

BASISPRINCIPES ECOLOGISCH BEHEER

Beheer knotbomen



Uitgangspunten

Basisprincipes

- faseer het beheer van rijbeplanting (3 of meer) met knotbomen
- ieder jaar ongeveer 1/3 van de bomen (op betreffende locatie) knotten.
- wissel afzetten af (voorbeeld 3 knotten, 4 niet, 2 knotten, 6 niet etc...)
- knotten gebeurt tussen november en eind februari
- ook els, populier en es kunnen toegevoegd worden als knotboom
- stamopschot mag (indien van toepassing) in de zomer worden verwijderd
- takken niet te diep op knot afzagengezaagd (liefst 5-10 cm)
- takken afvoeren, niet versnipperen en verwerken op locatie (mag wel in takkenril)

Beheer bosschages



Uitgangspunten

Basisprincipes

- zet niet gehele bosschages af, maar beheer jaarlijks maximaal 30%. (bij hakhout faseer per perceel/structuur)
- laat dode of afstervende bomen daar waar mogelijk (deels) staan. (zet wel al vast vervangende bomen neer in geval laan/lijn bomen.
- plaats altijd inheemse struiken en bomen terug (landelijk gebied).
- plaats liefst inheemse struiken en bomen terug (bebouwde kom).

INHEEMSE FLORA A5H

Bij de (her)inrichting in het landelijk gebied kiezen wij voor streekeigen inheemse bomen, struiken en kruiden. Inheemse soorten stimuleren de biodiversiteit, maar bieden daarnaast ook andere ecosysteemdiensten. Door verschillende soorten te mixen kan de bloeihoog (bloeiperiode) worden verlengd en wordt een monocultuur (= gevoeliger voor ziekte) voorkomen. Diversiteit in beplanting is goed voor het voedselaanbod voor verschillende soorten insecten en hiermee indirect voor vogels, vleermuizen en andere dieren. Ook in de bebouwde kom heeft het de voorkeur om gebruik te maken van streekeigen inheemse bomen en struiken, maar hier kan (gemotiveerd) vanaf geweken worden (**zie lijst soorten bebouwde kom**)

Wat is streekeigen inheemse flora?

Streekeigen, inheemse bomen, struiken en kruiden zijn soorten die van nature of vanuit cultuurhistorisch perspectief in een gebied voorkomen. Doordat de soorten zich al eeuwenlang aan de omstandigheden hebben aangepast, zijn ze beter bestand tegen bijvoorbeeld klimatologische omstandigheden en ziektes.

Ook zijn groei en bloeiperiodes van deze plant- en boomsoorten beter afgestemd op wilde bijen, overige insecten, zoogdieren en vogels die van nature in de regio voorkomen.

Bomen

wetenschappelijk naam	naam	grondsoort			standplaats			hoogte (m)	kroon (breedte)	bloeitijd									biodiversiteit	
		veen	klei (op veen)	matig voedselrijk	nat	vochtig	(enigszins) droog			f	m	a	m	j	j	a	s	o	insecten	vogels
Acer campestre	Spaanse aak							15-18	8										(51)	++
Acer pseudoplatanus	Gewone esdoorn							25-30	15										(43)	+
Alnus glutinosa	Zwarte els							10-25	9										(141)	++
Betula pendula	Ruwe berk							15-20	9										(334)	+
Betula pubescens	Zachte berk							15-20	9										(334)	+
Fraxinus excelsior	Gewone es							25-30	20										(43)	+
Populus nigra	Zwarte populier							25-30	17										+	+
Populus tremula	Ratelpopulier							25-30	16										+	+
Prunus avium	Zoete kers							10-30											++	+
Prunus padus	Gewone vogelkers							8-15	8										++	+
Pyrus pyraeaster	Wilde peer							15-20	9										++	++
Quercus robur	Zomereik							15-35											(423)	++
Salix alba	Schietwilg							15-25											(450)	+
Salix caprea	Boswilg							10											++	+
Salix fragilis	Kraakwilg							5-15											(450)	+
Sorbus aucuparia	Wilde lijsterbes							8-12	6										(58)	++
Ulmus laevis	Fladderiep							30											++	+

INHEEMSE FLORA A5H

Struiken

wetenschappelijk naam	naam	grondsoort			standplaats			hoogte (m)	kroon (breedte)	bloeitijd												biodiversiteit	
		veen	klei (op veen)	matig voedselrijk	nat	vochtig	(enigszins) droog			j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	insecten	vogels	
Cornus sanguinea	Rode kornoelje							3-5	4											++	++		
Corylus avellana	Hazelaar							3-6	6											+	++		
Crataegus monogyna	Eenstijlige meidoorn							5-8	4											++	++		
Euonymus europaeus	Wilde kardinaalsmuts							3-6	4											++	++		
Hedera helix	Klimop							rankende soort												++	++		
Ligustrum vulgare	Wilde liguster							4-6	2											++	++		
Lonicera periclymenum	Wilde kamperfoelie							rankende soort												++	++		
Prunus spinosa	Sleedoorn							1,5-3	-											++	++		
Rhamnus frangula	Sporkehout/Vuilboom							1-1,5	-											++	+		
Ribes nigrum	Zwarte bes							0,6-2	-											++	+		
Rosa canina	Hondsroos							2-5	-											++	+		
Rosa rubiginosa	Egelantier							1-2	-											++	+		
Salix aurita	Geoorde wilg							0,6-2	-											++	+		
Salix cinerea ssp.	Grauwe wilg							2-5	-											++	+		
Salix viminalis	Katwilg							2-4	-											++	+		
Sambucus nigra	Gewone vlier							3-10												++	++		
Viburnum opulus	Gelderse roos							1,5-3												++	++		

Bloemen en andere kruiden

In de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden wordt de diversiteit aan streekeigen inheemse kruiden gestimuleerd door bosschages, bermten, oevers en watergangen zo veel mogelijk ecologisch te beheren. Inzaaien met een streekeigen inheems mengsel mag binnen de bebouwde kom of (her)inrichtingsprojecten buiten de bebouwde kom. Het mengsel dat hierbij wordt gebruikt bestaat uit biologisch geteelde inheems (in Nederland gewonnen) en streekeigen soorten (zie lijst per grondsoort/streek). Nog beter is om niet in te inzaaien, maar gebruik te maken van maaisel afkomstig van kruidenrijke graslanden uit de regio. Dit vergt enige afstemming, maar kan geregeld worden via SBB, ZHL of PZH (maaisel van gebiedsparels N214)

						5HL	ALBLASSERWAARD			Overall	Stedelijk gebied	
Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam		Bloeiperiode	kleur	hoogte	veen	veen - nat	veen - droog	klei	Drechtsteden west	Drechtsteden oost	
<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad	Overblijvend	juni - november	Wit	40							
<i>Achillea ptarmica</i>	Wilde bertram	Overblijvend	juni - september	Wit	60							
<i>Allium vineale</i>	Kraailook	Overblijvend	juni - augustus	Paars	50							
<i>Angelica sylvestris</i>	Gewone engelwortel	Overblijvend	juli - november	Wit	135							
<i>Anthriscus sylvestris</i>	Fluitenkruid	Overblijvend	mei - juni	Wit	105							
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem	Overblijvend	april - juni	Lila	35							
<i>Centaurea jacea</i>	Knoopkruid	Overblijvend	juni - november	Paars	70							
<i>Cirsium palustre</i>	Kale jonker	Tweejarig	juni - september	Paars	105							
<i>Crepis biennis</i>	Groot streepzaad	Tweejarig	mei - augustus	Geel	80							
<i>Crepis capillaris</i>	Klein streepzaad	Eénjarig	juni - november	Geel	60							
<i>Dactylorhiza praetermissa</i>	Rietorchis	Overblijvend	juni - juli	Paars	40							
<i>Daucus carota</i>	Peen	Tweejarig	juni - november	Wit	60							
<i>Eupatorium cannabinum</i>	Koninginnekruid	Overblijvend	juli - september	Roze	80							
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moerasspirea	Overblijvend	juni - augustus	Crème	90							
<i>Galium mollugo subsp. erectum</i>	Glad walstro	Overblijvend	mei - september	Wit	75							
<i>Geranium dissectum</i>	Slipbladige ooievaarsbek	Eénjarig	mei - september	Roze	25							
<i>Heracleum sphondylium subsp. sphondylium</i>	Gewone berenklauw	Overblijvend	mei - november	Wit	120							
<i>Hypericum perforatum</i>	Sint-Janskruid	Overblijvend	juni - september	Geel	50							
<i>Hypericum tetrapetrum</i>	Gevleugeld hertshooi	Overblijvend	juli - september	Geel	45							
<i>Hypochaeris radicata</i>	Gewoon biggenkruid	Overblijvend	juni - september	Geel	40							
<i>Lathyrus pratensis</i>	Veldlathyrus	Overblijvend	mei - juli	Geel	50							
<i>Leontodon saxatilis</i>	Kleine leeuwentand	Overblijvend	juni - november	Geel	15							
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet	Overblijvend	mei - augustus	Geel-wit	45							
<i>Linaria vulgaris</i>	Vlasbekje	Overblijvend	juni - november	Geel	60							
<i>Lotus corniculatus var. corniculatus</i>	Gewone rolklaver	Overblijvend	mei - november	Geel	20							
<i>Lotus pedunculatus</i>	Moerasrolklaver	Overblijvend	juni - augustus	Geel	65							
<i>Lysimachia vulgaris</i>	Grote wederik	Overblijvend	juni - augustus	Geel	105							
<i>Lysimachia vulgaris</i>	Grote wederik	Overblijvend	juni - augustus	Geel	105							
<i>Lythrum salicaria</i>	Grote kattenstaart	Overblijvend	juni - september	Roze	90							
<i>Medicago lupulina</i>	Hopklaver	Eénjarig	april - november	Geel	25							
<i>Pastinaca sativa subsp. sativa</i>	Pastinaak	Tweejarig	juli - september	Geel	75							
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree	Overblijvend	mei - november	Bruinwit	40							
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel	Overblijvend	mei - november	Paars	25							
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem	Overblijvend	april - december	Geel	60							
<i>Rhinanthus angustifolius</i>	Grote ratelaar	Eénjarig	mei - oktober	Geel	45							
<i>Rumex acetosa</i>	Veldzuring	Overblijvend	april - juni	Rood	75							
<i>Scorzoneroideis autumnalis</i>	Vertakte leeuwentand	Overblijvend	juli - oktober	Geel	25							
<i>Silene flos-cuculi</i>	Echte koekoeksbloem	Overblijvend	mei - juli	Roze	60							
<i>Silene latifolia subsp. alba</i>	Avondkoekoeksbloem	Tweejarig	mei - november	Crème	60							
<i>Stellaria graminea</i>	Grasmuur	Overblijvend	mei - juli	Wit	25							
<i>Symphytum officinale</i>	Smeerwortel	Overblijvend	april - oktober	Paars/wit	65							
<i>Tanacetum vulgare</i>	Boerenwormkruid	Overblijvend	juni - september	Geel	90							
<i>Tragopogon pratensis subsp. pratensis</i>	Gele morgenster	Tweejarig	mei - juli	Geel	55							
<i>Trifolium dubium</i>	Kleine klaver	Eénjarig	mei - september	Geel	15							
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver	Tweejarig	april - november	Roze	40							
<i>Valeriana officinalis</i>	Echte valeriaan	Overblijvend	mei - juli	Roze-wit	90							
<i>Veronica chamaedrys</i>	Gewone ereprijs	Overblijvend	april - juni	Blauw	25							
<i>Vicia cracca</i>	Vogelwikke	Overblijvend	juni - september	Paars	115							
<i>Vicia sativa subsp. Segtalis</i>	Vergeten wikke	Eénjarig	mei - juli	rood	55							
<i>Vicia sepium</i>	Heggenwikke	Overblijvend	mei - augustus	Paars	65							

BIJLAGE SOORTEN STEDELIJK GEBIED

Ook in het stedelijk gebied heeft het gebruik van streekeigen inheemse beplanting de voorkeur, echter hier kan vanaf worden geweken vanwege de volgende redenen: : aanpassingsvermogen (sommige soorten zijn beter bestand tegen stedelijke omgeving), esthetiek (soort past beter in straatbeeld), klimaatadaptatie (soorten met grote kroon voor schaduw, beter bestand tegen droogte, hitte). Maak hierbij wel gebruik van een van de onderstaande niet streekeigen/ niet inheemse soorten.



Bomen en Struiken

wetenschappelijk naam	naam
Acer platanoides (met cultuurvariëteiten)	Noorse esdoorn
Aesculus hippocastanum	Witte Paardekastanje
Alnus cordata	Hartbladige els
Alnus incana	Witte els
Alnus rubra	Rode els
Alnus x spaethii	Spaeth els
Amelanchier lamarckii	Krentenboompje
Betula nigra	Zwarte berk
Carpinus betulus	Haagbeuk
Celtis occidentalis	Westerse Netelboom
Cercis siliquastrum	Judasboom
Cornus mas	Gele kornoelje
Corylus columna	Boomhazelaar
Fagus sylvatica (met cultuurvariëteiten)	Gewone beukenhaag
Fraxinus angustifolia met cultuurvariëteiten	Smalbladige es
Fraxinus excelsior met cultuurvariëteiten	Es
Fraxinus ornus met cultuurvariëteiten	Pluimes
Ginkgo biloba met cultuurvariëteiten	–
Gleditsia triacanthos met cultuurvariëteiten	Valse Christusdoorn
Gymnocladus dioica	Doodsbeenderenboom
Juglans nigra met cultuurvariëteiten	Zwarte Noot
Juglans regia	Walnoot

wetenschappelijk naam	naam
Liquidambar styraciflua met cultuurvariëteiten	Amberboom
Magnolia acuminata	–
Malus soorten met cultuurvariëteiten	Sierappel
Mespilus germanica	Mispel
Morus alba	Witte Moerbei
Morus nigra	Zwarte Moerbei
Myrica gale	Wilde gage
Nyssa sylvatica	Zwarte Tupelo
Ostrya carpinifolia	Hopbeuk
Platanus hispanica met cultuurvariëteiten	Plataan
Platanus orientalis met cultuurvariëteiten	Oosterse Plataan
Populus alba met cultuurvariëteiten	Witte Abeel
Populus balsamifera	Balsempopulier
Populus canadensis	Canadapopulier
Populus x berolinensis	Berlijnse Populier
Populus x canadensis met cultuurvariëteiten	Gewone Populier
Populus x canescens met cultuurvariëteiten	Grauwe Abeel
Prunus cerasifera met cultuurvariëteiten	Roodbladige Kerspruim
Prunus cerasus	Zure Kers
Prunus domestica met cultuurvariëteiten	Pruim
Prunus maackii	Mantsjoerijse Kers
Prunus sargentii met cultuurvariëteiten	Grote Bergkers
Prunus serrulata met cultuurvariëteiten	Sierkers

wetenschappelijk naam	naam
Prunus virginiana met cultuurvariëteiten	–
Prunus x gondouinii 'Schnee'	Sierkers "Schnee"
Prunus x schmittii	–
Pyrus calleryana met cultuurvariëteiten	Sierpeer
Pyrus communis	Gewone peer
Quercus cerris met cultuurvariëteiten	Moseik
Quercus palustris met cultuurvariëteiten	Moerasedik
Quercus petraea	Wintereik
Quercus phellos	Wilgeik
Quercus pubescens	Donzige Eik
Rhamnus cathartica	Wegedoorn
Ribes rubrum	Witte bes
Robinia pseudoacacia met cultuurvariëteiten	Schijnacacia
Salix aurita	Geoorde wilg
Salix cinerea	Grauwe wilg
Salix purpurea	Bittere wilg
Salix repens	Kruipwilg
Styphnolobium japonicum	Honingboom
Tilia cordata met cultuurvariëteiten	Winterlinde
Tilia europea met cultuurvariëteiten	gewone linde
Tilia platyphyllos met cultuurvariëteiten	Zomerlinde
Ulmus "Clusius"	Hollandse iep
Ulmus "Dodoens"	Dodoens iep
Ulmus "Frontier"	Iep

